

İSLÂM ŞİÂRLARININ DEVLET ELİYLE UYGULANMASI VE UYGULANMADIĞI DURUMLARDA DEVLETİN YAPTIRIMLARI

ENFORCEMENT OF ISLAMIC SYMBOLS BY THE STATE AND STATE SANCTIONS IN CASES OF NON-COMPLIANCE

Mukaddes Tuğrul¹

Makale Bilgisi Öz

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi,
Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi,
Kahramanmaraş/Türkiye
ORCID: [0009-0008-3268-2575](https://orcid.org/0009-0008-3268-2575)
Mail:
mukaddestugrul82@gmail.com

Corresponding Author:
Mukaddes Tuğrul

DOI:
10.64331/kiusosyal.1667636

Ay/ Yıl: Aralık/ 2025
Cilt:3
Sayı:2

Bu çalışma, İslâm hukuk doktrininde "şeâirullah" olarak adlandırılan İslâm şîârlarının mahiyetini, toplumsal işlevini ve bu sembollerin devlet eliyle korunması ile uygulanmasına dair hukuki çerçeveyi incelemektedir. Şîâr kavramı; Kur'an-ı Kerim, Kâbe, ezan, namaz, hac ve tesettür gibi İslâm'ın görünürlüğünü sağlayan, Müslüman toplumu diğer inanç gruplarından ayıran temel sembol ve nişanları ifade eder. Makalede, bu sembollere gösterilen tazimin kalplerdeki takva ile ilişkili olduğu ve İslâm kimliğinin muhafazası için hayati önem taşıdığı vurgulanmaktadır. İslâm siyaset düşüncesinde devletin temel varlık sebebi, dinin korunması ve dünya işlerinin bu esaslara göre düzenlenmesidir. Bu bağlamda devlet, sadece asayiş sağlamaya kalmayıp, ezanın okunması ve toplu ibadetlerin icrası gibi şîârların kamusal alanda eksiksiz uygulanmasını organize etmekle yükümlüdür. Tarihsel süreçte Hz. Ebubekir dönemindeki Ridde Savaşları, şîârların devlet eliyle korunmasına dair en somut örnektir. Makale ayrıca, bu kutsal değerlere yönelik tahkir, hakaret veya saldırı durumlarında devletin uygulayacağı "ukûbat" (ceza) sistemini ele almaktadır. Kutsala yönelik saldırılar, klasik fıkıhta toplumun manevi güvenliğini sarsan ağır suçlar olarak görülmüş; modern hukukta ise bu durum "dini değerleri aşışılama" suçu kapsamında kamu barışını koruma amacı gütmüştür. Sonuç olarak çalışma, İslâm şîârlarının devletin korunması altında olmasının toplumsal birlik ve dini otoritenin sürekliliği için zaruri olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şeâirullah, İslâm Şîârları, Din-Devlet İlişkisi, Kamu Düzeni, Hukuki Yaptırımlar.

Abstract

Citation:
Tuğrul, M. (2025). İslâm şîârlarının devlet eliyle uygulanması ve uygulanmadığı durumlarda devletin yaptırımları. *KİÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 166-180.

This study examines the nature and social function of Islamic symbols, referred to as "sha'airullah" in Islamic legal doctrine, as well as the legal framework regarding their protection and implementation by the state. The concept of the symbol encompasses fundamental signs and markers that ensure the visibility of Islam and distinguish the Muslim community from other faith groups, such as the Holy Qur'an, the Kaaba, the Adhan (call to prayer), prayer (salah), Hajj (pilgrimage), and the hijab. The article emphasizes that the reverence shown to these symbols is intrinsically linked to the piety (taqwa) within hearts and holds vital importance for the preservation of Islamic identity. In Islamic political thought, the fundamental raison d'être of the state is the preservation of religion (hirasat al-din) and the administration of worldly affairs according to these principles. In this context, the state is not only responsible for maintaining public order but is also obligated to organize the full implementation of these symbols in the public sphere, such as the recitation of the Adhan and the collective performance of prayers. Historically, the Ridde Wars during the caliphate of Abu Bakr serve as the most concrete example of the protection of these symbols by the state. Furthermore, the article addresses the "system of sanctions" (uqubat) to be applied by the state in cases of disparagement, insult, or physical attack directed at these sacred values. While attacks on the sacred were viewed as grave crimes that destabilize the spiritual security of society in classical jurisprudence, in modern law, such acts are intended to protect public peace under the scope of the crime of "insulting religious values." Consequently, the study reveals that the protection of Islamic symbols by the state is essential for social unity and the continuity of religious authority.

Keywords: Sha'airullah, Islamic Symbols, Religion-State Relations, Public Order, Legal Sanctions.

Giriş

Her bireyin inandığı dine göre kutsal saydığı değerler ve semboller mevcuttur. Bunlar dinin emirlerine göre kutsal değerlerdir. Müslüman bireylerin de mukaddesatı mevcuttur. Bu makalede Müslümanların mukaddes değerlerinden olan dini şîârlar üzerinde durularak bu şîârlara karşı yapılan menfi hareketlerin İslâm hukukunda geçmiş dönem uygulamaları ve modern hukuk sistemindeki yaptırımları ile ele alınacaktır. İslâm hukuk sisteminin temeli Kur'an-ı Kerîm, Sünnet, icmâ kıyas ile bunlara dayalı âlimlerin içtihatları ve meselelere yaklaşımına dayalı yaptırımların neler olduğuna, Hanefî, Şafî, Hanbelî, Malikî mezheplerinin konu hakkında yaklaşımlarına, bunun yanında şîârlara karşı günümüz hukuk sisteminde meseleye yaklaşım şekli ve 5237 sayılı TCK yaptırımlarının neler olduğuna değinilecektir.

1. Kavramsal Olarak Şîâr/ Sembol

Şîâr (şeâir); dini semboller, remzler, işaret ve nişanlar gibi kavramlara verilen isimdir. Bu mefhum Kur'an'da Bakara 2/158, Maide5/2, Hac 22/ 32, 36 âyetleri olmak üzere toplam dört yerde geçmektedir. Bakara 2/198 ise *Meş'ar-i Haram* şekline geçmektedir (Özarslan, 2010).

Lügatte "bilmek, hissetmek" manasına gelen şî'r (şâ'r) kökünden türetilen şîâr (şâire, çoğulu şeâir) "ayırıcı özellik, nişan, alâmet, remz, parola, sembol" anlamlarına gelmektedir. Allahın buyruk ve yasaklarına, kulluk ve itaatine remz olan, ileten işaretlere şeâir denmektedir (Yazır, 1998). Bakara suresinin 2/158 âyetinde geçen "şeâirullah" (Allahın nişanları) lafzı da Allah'ın belirlediği yasaklara ve emirlere uymanın işareti, nişanı manasına gelmektedir (Özvarlı, 2010). Bu bağlamda dinen kutsal sayılan bağımsızlığın sembolü olan bayrak, askeri lügatte kullanılan sancak, temsil özelliği taşıyan nişanlar, şifrelere de şîâr denilmiştir (Razi, 2010).

Şeâir sözcüğü birden çok anlamda kullanılan bir kelimedir. Bu kelime Kur'an-ı Kerîm'de bazen ibadetin kendisi bazen de ibadet yerleri için kullanılır. Mesela; Kur'an-ı Kerîm'in el-Bakara 2/198 âyetinde ibadet yeri "*Müzdelife'deki Meş'ar-i Harâm*" şeklinde yer alır. Hac ibadeti esnasında ihrama girme, şeytan taşlama, Safa -Merve, sa'y, tıraş olma, kurban kesme, ihramdan çıkma gibi görevler hac ibadetinin şeâiri (sembolleri) kabul edilmektedir (Dihlevî, 2010). Hac ibadetini ifa ederken yüksek sesle yapılan Telbiye duası¹ da haccın şîârları arasında kabul edilmektedir (Özvarlı, 2010). Bu bağlamda bazen ibadetin kendisi bazen de ibadet için uyulması gereken kurallar burada şeâir kabul edilmiştir (Dihlevî, 2010).

İslâm dinini çağrıştıran her türlü kavram ve sembol İslâm'ın şîâridir. Namaz, oruç, hac, zekât, kelime-i şahadet, Kur'an-ı Kerîm, Kâbe, peygamber, kurban, cami, minare, ezan, mescit tesettür, sünnet olmak, abdest alma ve İslâm dini ile ilgili benzeri her türlü kavramlar İslâm'ın şîâri olarak kabul edilmiştir. Kişi İslâm'ın şîârları sayılan bu sembollere hürmet ederse Allah'a hürmette bulunmuş, saygısızlık yaparsa Allah'a itaatsizlik etmiş olur. Şîârlara uyulması el-Hac 22/32² ve el-Maide5/2³ dini şîârlara uyulması emredilmiştir.⁴ Bu âyetler sadece bir grubu ya da bir kişiyi değil inanan herkesin sorumlu olduğu bir durumu ifade etmekte ve Allah'ın koyduğu tüm emir ve yasakları içermektedir.

1.1. İslâm Dinine Ait Şîârlar

İslâm dinine ait çok sayıda sembol ve remzler bulunmaktadır. Dihlevî, İmam Gazzalî, Fahreddin Râzî, İbni Arabî ve Bediüzzaman Said Nursi gibi âlimler bu şîârları gruplandırarak önde gelen dört şîârı

¹ Lebbeyk, Allâhümme Lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerîke lek!"

² "Artık kim Allah'ın belirlediği nişanelere/şîârlara saygı gösterirse, Allah'a saygı göstermiş olur. Çünkü bu davranış, kalplerin Allah'a saygıyla dopdolu oluşundandır."

³ Ey iman edenler! Allah'ın dininin alâmetlerine, haram aylara, Kâbe'ye hediye edilen kurbanlık hayvanlar ile onların boyunlarına takılan gerdanlıklara, Rablerinin lütuf ve rızasını isteyerek Beyt-i Harâm'a gelenlere sakın saygısızlık etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman isterseniz avlanabilirsiniz. Mescid-i Harâm'ı ziyaretinizi engellediler diye bir topluluğa duyduğunuz öfke, sakın sizi onlara karşı saldırganlık yapmaya sevk etmesin. İyilik ve takvâda birbirinizle yardımlaşın; günah ve düşmanlıkta ise yardımlaşmayın. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir.

⁴ "Ey iman edenler! Allah'ın dininin alâmetlerine/şîârlarına, haram aylara, Kâbe'ye hediye edilen kurbanlık hayvanlar ile onların boyunlarına takılan gerdanlıklara, Rablerinin lütuf ve rızasını isteyerek Beyt-i Harâm'a gelenlere sakın saygısızlık etmeyin..."

Kur'an, Kâbe, Peygamber ve Namaz olarak belirlemişlerdir. Sembollerin en başında bu âlimlere göre Kur'an, namaz ve Kâbe gelmektedir. Başta gelen bu sembollere birey, saygı göstermeli ve bu ibadetler temiz (abdestli) olarak gerçekleştirilmelidir.

1.1.1.Kur'an-ı Kerîm

İslâm dininin şîârları arasında dinin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerîm bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerîm Allah'ın peygamberi aracılığıyla bütün âleme gönderdiği ilahî kelimullahtır. Kur'an-ı Kerîm'de Allah insanlar için emir ve yasaklarını iletmıştır. Kur'an'da geçen âyetlerde bildirilen hükümlere uyanlar hem bu dünyada hem de ahirette sonsuz huzura ve kurtuluşa ulaşacaklardır. İslâmiyet'in temel kaynağı olan Kur'an, iman edenler için vazgeçilmez şîârdır (Özarslan, 2010). İbni Arabî Kur'an-ı Kerim okumanın müminlerin kalbini ferahlattığını ve kalplerini cilaladığını belirtmiştir (Arabî, 2016).

Kur'an-ı Kerîm kendisini tanımlarken âyetleri kaynak göstermiş ve "sözlerin en güzeli" (ez-Zümer 39/23), "kuşkuya yer vermeyen" (el-Bakara, 2/2), "İnananlar için bir kılavuz ve şifa" (el-Fussilet, 41/44), "Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir." (el-Yunus, 10/57.) olarak tanımlamıştır.

Müminler için yol gösterici kılavuz olan Kur'an-ı Kerîm'e karşı gösterilmesi gereken hürmet, saygıyı ise şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kur'an-ı Kerim okunurken dinlemek ve susmak en büyük erdemlerdendir. "Kur'an okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin." (el-A'râf, 7/204) Kur'an okunurken susmak onu iyi dinlemeye, bilinçlenmeye, ameli doğru yapmaya, yaratıcının rahmetine ulaşmaya ileten vesiledir.
- Abdest alıp kibleye dönerek Kur'an'a besmele ile başlanmalı ve ses ayarlanarak okunmalıdır.
- Kur'an'a abdestsiz el sürülmemelidir (Dihlevî, 2020). Dihlevî ve Said Nursî, bu görüşüne dayanak olarak "Ona ancak temizlenenler dokunabilir." (el-Vâkıa, 56/79) âyetini delil olarak göstermiş ve Kur'an-ı Kerime abdestli dokunmanın daha faziletli olduğunu ifade etmişlerdir.

1.1.2 Kâbe

Kâbe de İslâm dininin sembollerinden biridir. Zira Kâbe müminler için ibadete vesile olan bir yerdir. Kâbe kelimesi Kur'an'da iki yerde geçmektedir. Mâide sûresi 5/95, "Kâ'be, Beyt-i Haram." ve 5/97 ise "Kâbe"⁵ şeklinde yer almaktadır. Beyt, el-Beyt'ül Atik, Mescidü'l Haram, el-Beyt'ül Ma'mûr gibi adlar ise Kâbe yerine Kur'an'da geçen diğer isimlerdir.

Kâbe'nin İslâm'ın sembollerinden oluşu Hz. İbrahim dönemine dayanmaktadır. Bu dönemde insanoğlu güneş ve yıldızların ruhaniyeti adına tapınaklar inşa ederek haddi aşmıştır. Zira bu dönemde yaşayan din adamları duyularla soyut kavramlara yönelmenin zor olduğuna inanarak bunun için somut varlıklarla bu soyut varlıkları temsil edecek heykel ve tapınma yerleri inşa etmişlerdir. Bu aşırılık neticesinde Allah Hz. İbrahim'e insanların ibadet yapacakları bir yer yapmasını emretti ve Kâbe inşa edilerek inananlar davet edilip saygı duyulması emrolundu. Daha sonra gelen nesillere de hac vazifesinin vacip kılınarak bu kutlu eve saygı göstermesi emredildi (Dihlevî, 2020).

Âlimler tarafından insanların Kâbe'ye saygısı şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Tavaf esnasında temiz (abdestli) olmak,
- Salâh (namaz) kılarken kâbe'ye doğru durmak (kıblegâh edinmek) gerekir. Zira Kâbe mekânsal sembol ve Müslümanların din birlikteliğinde önemli bir mekân olarak görülmüştür (Nursi, 2005).
- Tuvalet ihtiyacında yönümüzü veya arkamızı Kâbe'ye dönmemektir (Dihlevî, 2020).

⁵ Allah Kâ'beyi, o Beyt-i Haramı, o haram olan ay(lar)ı, (Mekke'ye hediye edilecek) kurbanı ve (onların) boyunlarındaki gerdanlıkları insanlar (ın dîn ve dünyâları) için bir nizam yaptı." ve "(Buna) Kâbe'ye varacak bir kurban olmak üzere içinizden adalet sahibi iki kişi hükmeder (öldürülen avın dengini takdir eder).

Kâbe inananlar için yapılan ilk mescittir. İslâm dini açısından Allah'a yaklaşmanın sembolüdür. Al-i İmran 3/96 âyetinde ise Kâbe kelimesini kullanmadan “*Yeryüzünde insanlar için yapılan ilk mâbed...*”⁶ olarak ifade edilmiştir. Bu ibadetgâh müslümanlar için dayanışma ve sosyal birlikteliğinin yaşandığı mekândır. El-Hac, 22/29 âyetinde ise Kâbe’de insanların temizlendikten sonra ibadet etmeleri istenmiş ve temiz gelinmesi emredilmiştir.⁷ Bu âyetten hareketle insanlar Kâbe’yi bedence temizlendikten sonra ruhen temizlenme yeri olarak görmüştür. El-Hac, 22/96.⁸ âyetinde ise Kâbe’ nin temiz tutulması ve temiz yerde ibadet edilmesi emredilmiş ve yapı kutsal sayılarak Allah’ın şîârı (sembolü) olmuştur (Dihlevi, 2020).

Kâbe, İslâm’ın şartlarından olan Hac ibadeti ve umre gibi ibadetlerin ifa edildiği mekân, her milletten insanın bir araya geldiği mozaiktir. Bu mekâna gelen kişi dünyada hangi makam, mevkide olursa olsun Allah katında eşit olduğu, üstünlüğün takvada görüldüğü ibadetgâhtır. Mescid-i Haram olarak tabir edilen bu mekân Allah’a itaat ve ibadet için götürülen nişan ve semboldür.

1.1.3. Namaz

Farsçada “tâzim için eğilmek, kulluk, ibadet” gibi manalarda kullanılan salât; sözlükte “dua etmek, ibadet etmek, bağışlanma dilemek, yalvarmak” anlamındaki Arapça “salât” kelimesinin (çoğulu salavat) anlamında dilimize geçmiştir. Namaz tekbir ile başlayıp kıyam, rükû, secde gibi hareketlere devam ettikten sonra selam ile biten ve beden hareketleri ile yapılan bir ibadettir (Yaşaroğlu, 2006). İbadet esnasında Müslümanlar namazın bütünlüğünün zarar görmemesi için sağa sola bakmaması gerekir (Dihlevi, 2020).

Namaz İslâm dininin en önemli sembollerinden biridir. Hz. Peygamber ashabıyla sohbet ederken namaz hakkında serdettiği bir hadisinde, “Namaz dinin direğidir.” (Özvarlı, 2010). Başka bir hadiste ise “*Sizden biri namaza durduğu zaman, hiç şüphesiz Allah onun önündedir.*” (Buhari, 1992) buyurarak namazın şîâr olarak önemini beyan etmiştir. Namazda insanın secde halindeki durumu ise Allah’a en yakın halidir (Müslim 2020). Namaz kulluğun ve İslâm’ın en büyük şîârı ve sembolüdür. Kulun yüzünü Allah’a dönerek teslimiyet halini gösterir.

1.1.4. Peygamber

Allah’ın yeryüzüne gönderdiği en büyük şeâirden biri de şüphesiz resulüdür. Allah emir ve yasaklarını peygamberler aracılığı ile insanlara iletir. Peygamberin şeâirden olması Allah’ın dinini temsil etmesi, emir ve yasakları iletmesi, yüce Allah’ın dinini tebliğ ve tebyin edici olmasındandır. Bundan dolayı Allah’ın elçisine saygı vaciptir. Elçiye gösterilen saygı Allah’a gösterilen saygıdır. Peygambere gösterilmesi beklenen tazim ve saygı şekilleri şunlardır:

- Peygamber’e saygı, sadece onu yüceltmekle kalmak değil aynı zamanda onun gösterdiği yolda yaşamaktır.
- Peygamberin sünnetine tabi olmak
- İsmi anıldığı zaman ona salât ve selam göndermek (Nursî, 2004)
- Huzurunda yüksek sesle konuşulmaması (Nursî, 2005).

1.1.5. Hac

İslâm dininin beş temel şartından biri olan hac, gücü yeten her mümin tarafından ifa edilmesi gereken bir ibadettir. Kur’an-ı Kerîm’de hac ibadetinden şeâir- meşair olarak bahsedilmiştir. Said Nursî’ye göre hâc, tevhid ve haşir inancının temsilidir (Nursî, 2005). Bu şeâir, Müslümanların birlik ve beraberlik içinde farklı kültürden ve coğrafyalardan insanları tanımlarını sağlarken aynı zamanda müminlerin toplu

⁶ “*Yeryüzünde insanlar için yapılan ilk mâbed, bütün insanlık için bir bereket kaynağı, bir hidâyet rehberi ve bir yönelme merkezi olan Mekke’deki Kâbe’dir.*”

⁷ “*...Sonra temizlenip adaklarını yerine getirsinler ve Beyt-i Atik (’i (Kâbe’yi) tavaf etsinler.*”

⁸ “*Bir vakit İbrâhim’e Kâbe’nin yerini hazırlayıp göstermiş ve şöyle buyurmuştu: “Bana hiçbir şeyi ortak koşma. Evimi, onu tavaf edecekler, huzurumda ibâdete duracaklar, rükûya varıp secde edecekler için her türlü kirden temiz tut!”*”

hareket etme bilincini de açığa çıkarır (Özarsaln 2010). Hac ibadetinin içinde yapılan sa'y etme işlemi (Safa ve Merve tepeleri) İslâm dinin hac ibadeti içinde yer alan şîarlarından biridir. Bu şîar Kur'an'da "Şüphesiz yok ki, Safa ile Merve Allah'ın koyduğu şîar/nişanlardandır." (el-Bakara 2/158). Hz. Peygamberde hac ibadetini yaparken Safa ve Merve arasında koşarak müşriklere karşı güçlü olduğunu göstermek istemiştir. Müminlerin de hac ibadetini yaparken koşar gibi (hervele) yapmaları sünnettir. Sa'yın yanında müminlerin "Ona fidye olarak büyük bir kurbanlık verdik." (el-Saffat, 37/107) âyetine uyararak kurban kesmesi, Hz. İbrahim'in şeytan taşlamasını sembolize ederek şeytan taşlama işlemini yapması ve tıraş olarak Allah yolunda kendinden bir parçayı vermesi gerektiğinde Allah yolunda başını vermekten çekinmeyeceğini göstermektedir. Hz. Peygamberin tıraş olanlar için "Allah'ım başlarını tıraş ettirenlere merhamet et." (Buhari, 1992) şeklinde yaptığı dua bu ibadet esnasında yapılan her şîarin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

1.1.6. Kurban İbadeti

Kurban ibadeti İslâm dininde Allah'ın şîarlarından, sembollerinden biridir. Kurban tek başına müminin Allah huzurunda kulluk ibadetini yerine getirme davranışıdır. Kur'an'da kurban ibadeti Hac suresi 22/34, 36 âyetlerinde "Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini anımlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık." (el-Hac, 22/36), "İşte kurbanlık deve ve sığırları Allah'ın size olan şîar/nişanelerinden kıldık." (el-Hac, 22/36) şeklinde yer alır. Allah kurban kesme ibadetini Hac suresi 34/36 âyetlerinde gösterdiği gibi kendi şîarlarından biri olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda kurban ibadeti Allah'ın emrine uymak ve O'nun rızasını kazanmak için yapılan ibadettir. Bundan dolayı bayram namazına müteakip kurban vazifesini ifa etmek dini bir mecburiyettir. Hz. Peygamber'de bu ibadet için şöyle buyurmuştur: "Âdemoğlu Kurban Bayramı günlerinde Allah için kurban kesmekten daha hayırlı bir iş yapmaz." (Tirmizî, 1992) Kurban ibadetinde amaç Allah'a yakın olma O'nun rızasını kazanmaktır. Bundan dolayı kurban ibadeti de Allah'ın şîarlarından, nişanelerinden sayılmıştır.

1.1.7. Ezan - Minareler

Müslümanları namaz ibadetine çağıran en kutsal şîarlardan biri de ezandır. Bu şîar Hz. Peygamber zamanında uygulanmaya başlamış ve o dönemden bu zamana kadar uygulanmış ve İslâm'ın vazgeçilmez sembolü olmuştur. Lügatte "duyurma, ilan etme, çağrı yapma" anlamına gelen ezan el-Hac 22/37 âyetinde "İnsanlar arasında hacı ilan et." (el-Hac, 22/27) şeklinde kullanılarak ilan etme, çağrıda bulunma anlamına geldiği ifade edilmiştir.

Ezan, müminler için farz olan namazların vaktinin geldiğini gösteren bir işarettir. Ezan namaza davet etmenin yanında tevhit inancını, Hz. Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğunu, kurtuluşa giden yolu ve huzurun ahiret mutluluğunda olduğunu dile getirir (Buhari, 1992). Ezan toplumu birleştiren, kaynaştıran en temel yapı harcı, İslâm terbiyesinin ilk adımıdır. Bundan dolayı bir çocuk dünyaya gelir gelmez kulağına ezan okunur ve belleğine işlenir.

İslâm'ın ilk dönemlerinde olmayan ve daha sonra mescit ve camilerin yanında inşa edilen minareler de ezan okunan yer olduğu için İslâm'ın şîarı kabul edilmiştir. Minareler, bulunduğu yerin İslâm toprağı olduğunu gösteren sembollerdir (Özarslan, 2010).

1.1.8. Camiler ve Mescitler

İslâm dininin diğer önemli sembolleri olarak cami ve mescitler yer almaktadır. Bu ibadet yerleri namaz kılmak için İslâm'a uygun inşa edilen yerler olmuşlardır. Camiler insanları birleştiren, toplayan yerler olması, sosyal hayatın düzenlenmesi açısından önemli şîarlardır.

Allah katında yeryüzünde temiz olan her yer Allah'ın mescididir. Ancak insanların bir araya gelerek birlikte namaz kılmasını sağlayan bir yerin inşa edilmesini Hz. Peygamber istemiştir. Bu bağlamda İslâm dininin ilk yapısı Kubâ Mescid'idir. "İlk gündün takvâ üzerine kurulan mescit (Kubâ Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha doğrudur." (et-Tevebe 9/108). Kubâ'dan sonra Mescid-i Nebevî inşa edilmiştir. Cami ve mescitler İslâm'ın ilk dönemlerinde dinî ve siyasî işlerin görüşüldüğü yerler olmuştur. Daha sonrasında

okul gibi dini eğitim verilen yerler haline gelmiştir. Topluma yön vermesi ve ibadet yeri olması açısından İslâm'ın şîârı, sembolü kabul edilmiştir.

Mescitlerin inşası ve imarı da sadece müminler tarafından yapılacağı ve büyük mükâfatlar verileceği Kur'an'da belirtilmiştir. Tevbe suresin 9/18'de⁹ mescit yapımı ve onarımı konusunda Allaha iman edenlerin yapabileceği belirtilmiştir. Müslüman olmayanların cami ve mescit yapımında bulunmaları Tevbe 9/17. uygun görülmemiştir.¹⁰

Hz. Peygamber cami ve mescitlerin yapılması ve yapımına katkıda bulunulmasında büyük sevaplar olduğu, bunun yanında camilerde cemaatle namaz ve camiye gitmek için abdest alıp gitmenin sevabının daha fazla olacağını buyurmuştur.¹¹

1.1.9. Tesettür

Tesettür, İslâm'ın diğer sembollerinden/şîârlarından birini temsil etmektedir. Tesettür, müminlerin kapanması gereken yerleri örten bir elbise, libastır. Türkçe karşılığı örtme, örtünme olan tesettür, Kur'anî bir emirdir. Tesettür âyetinin nazil olduğu dönemden itibaren dinî ve ahlakî bir zorunluluk olan tesettür, güzelliğin teşhir edilmemesi ve gözün haramdan sakınılması için hem ahlâken hem de dinen gerekliliğini vurgulanmıştır (Müslim, 2020; Davud, 2021). Çünkü bir kadın toplum tarafından kötü ve ahlaksız davranışlara ve zorbalığa maruz kalabilir. Bu sebeple mümin kadının mümin olarak tanınup eziyet edilmemesi ve örtünmesi istenmiştir.

Kur'an-ı Kerîm'de kadınların kapanması hususunda Nur suresinin 24/31¹² âyetinde kapanmaları ve dikkatleri üzerlerine çekmeyecek şekilde giyinmeleri emredilmiştir. Bu ve benzeri âyetler tesettürün önemini göstermiş ve İslâm'ın şîârı haline getirilerek cemalin celal ile korunması zorunlu hale getirilmiştir.

1.1.10. Sünnet Olmak /Hitan

Erkeklerin cinsel organın ucunda bulunan kabuğun (gulfe) kesilerek alınması ile meydana gelen sünnet olma eylemi İslâm'ın ve Müslümanlığın şîârlarından biridir. Bu fazlalığın alınmaması durumunda pislik toplama, idrarın tam atılmasını önleme gibi bazı durumlara neden olabilmektedir. Sünnetin Hz. İbrahim'in soyu için nişan olduğu sürgün dönemi için Yahudi olanla olmayanı ayırt etmekte işaret olarak görülmüştür (Gürkan, 2013).

Kur'an'da erkeklerin hitan olması yönünde doğrudan bir âyet yer almamaktadır. Ancak en-Nahl, 16/123 "İbrahim'in dinine uy." ¹³ emri üzerine sünnet olmanın vacip (farz) olduğu savunulmuştur. Bu bağlamda sünnet simge ve sembol olarak önemli nişâne sayılmıştır (Gürkan, 2013).

1.1.11. Diğer Toplumsal Şîârlar

Toplumsal dayanışma ve yardımlaşmalar da İslâm şîârları arasında yer alır. Komşuluk hakkı, yetimlerin korunması ve iyilikte yardımlaşma gibi konular hem Kur'an hem de hadislerle desteklenmiştir. "Kim bir yetime bakarsa, cennette benimle böyle olacaktır." (Buhari, 2020). Ayrıca, Allah'ın Kur'an'da yardımlaşma

⁹ "Allah'ın mescidlerini sadece, Allah'a ve ahiret gününe inanan, namaz kılan, zekât veren ve ancak Allah'tan korkan kimseler onarır. İşte onlar doğru yolda bulunanlardan olabilirler."

¹⁰ "Putâ tapanların kendilerinin inkârcı olduklarını itiraf edip dururken Allah'ın mescitlerini onarmaları gerekmez." et-Tevbe 9/17

¹¹ (Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi kat daha faziletlidir/ Kim abdestli olarak farz bir namaza gitmek üzere evinden çıkarsa, onun ecri, ihram içindeki hacının ecri gibidir; Kim de kuşluk namazı için çıkarsa ve bundan başka bir amacı da olmazsa, onun ecri umre yapanın ecri gibidir.)

¹² "Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına, dışarı çıkarken üstlerine örtü almalarını söyle; bu, onların hür ve namuslu bilinmelerini ve bundan dolayı incitilmemelerini daha iyi sağlar. Allah bağışlar ve merhamet eder."¹² Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, iffetlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen kısmı müstesna, açmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar. Süslerini kocaları veya babaları ve kayınpederleri veya oğulları veya kocalarının oğulları veya kardeşleri veya erkek kardeşlerinin oğulları veya kız kardeşlerinin oğulları veya Müslüman kadınları veya cariyeleleri veya erkeklığı kalmamış hizmetçiler, ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri süslerin bilinmesi için ayaklarını yere vurasınlar (Dikkatleri üzerine çekecek tarzda yürümesinler)"

¹³ "İbrahim'in dinine uy. O, Allah'a ortak koşanlardan değildi diye vahyettik"

konusundaki şu buyruğu toplumsal dayanışmanın önemini açıkça ifade eder: "*İyilik ve takva konusunda yardımlaşın, günah ve düşmanlık konusunda yardımlaşmayın.*" (el-Maide, 5/2).

Komşu hakları, toplumsal barışın sağlanmasında önemli bir şîâr olarak öne çıkar. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), "*Komşusu açken tok yatan bizden değildir.*" (Müslim, 2020) diyerek bu konuda ümmetine yol göstermiştir. Benzer şekilde, yetimlerin korunması İslâm toplumlarının güçlü bir sosyal yapıya sahip olmasında temel unsurlardan biridir. Peygamberimiz (sav), "*Yetimlerin başını okşayın ve onların yanında olun.*" (İbn-i Mace, 2024) buyurarak toplumun bu konuda duyarlı olmasını istemiştir.

Diğer bir toplumsal şîâr ise yardımlaşma ve birlik birliğidir. Kur'an, "*Allah yolunda mallarını harcayanların durumu, yedi başak veren bir tohuma benzer. Her başakta yüz tane vardır. Allah dilediğine kat kat verir.*" (el-Bakara, 2: 261) buyurarak, infak ve yardımlaşmanın önemini vurgulamıştır. Peygamber Efendimiz (s.a.s) ise, "*Birbirinizi sevmedikçe tam iman etmiş sayılmazsınız.*" (Buhari, 2020) Hadis-i şerifi ile toplumsal bağların kuvvetlendirilmesine dikkat çekmiştir.

2. Din Devlet İlişkisi

Din ve devlet, toplumla bağlantısı olan ve insandan bağımsız düşünülmesi imkânsız olan kavram ve kurumlardır. Bundan dolayı dinin devletle, devletinde dinle derin bağlantıları vardır.

Devlet kurumunun tarihi incelendiğinde kurulan bütün devletler hukuk kuralları, uygulama fiilleri, şekil ve içerik bakımından dinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir (Kaya,1994). Din, toplumun içinde doğan ve toplumun içinde yaşayan bir mefhum olması din ile toplumun, toplum ile dinin yakın ilişkisini ortaya koymuştur. İnsanoğlunun dünyaya gelişinden itibaren tarihin her döneminde din varlığını sürdürmüş ve beşerî yaşamın vazgeçilmez unsuru olarak gücünü korumuştur (Adalıoğlu, 2018). Tarihsel süreç içinde devlet liderlerinin devleti yönetme yetkisini dini temellere dayandırması, devlet liderinin aynı zamanda dini lider olması yasaları ve kuralları dini uygun belirlemesine zemin hazırlamıştır.

Kur'an- Kerim'de devlet yönetimi ile ilgili herhangi bir bilgi verilmezken inanç, ibadet, ahlak, şîâr gibi konularda doğrudan ve ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda Kur'an devlet yönetimine değinmeden dünyevi işlerin istişare yoluyla çözülmesi, adaletli ve hakkaniyetli olunması, lidere itaat edilmesi, emaneti ehline verme gibi temel bazı kuralları zikretmiştir (Kutlu, 2005). İslâmî yönetimde devlet başkanı ve devlet sisteminin nasıl olması gerektiği konusu daha çok İslâm âlimleri tarafından tartışılan konular olmuştur. Bu konuda en çok konuşulan konular ise devletin zaruriliği, devlet başkanında olması gereken özellikler, devlet adamının adil olması, liyakat sahibi olması, ehil olması ve devletin olmazsa olmazı istişare konusunun devlet yönetiminde olması gerektiği konuları olmuştur.

İslâm âlimleri devlet-din ilişkisinde, Müslüman ve adil devlet başkanına itaatini dini bir zorunluluk olduğu konusunda hem fikir olmuşlardır. Kur'an'da geçen "*Allah'a itaat ediniz, Resûle ve sizden emir sahiplerine itaat ediniz* (en-Nisa, 4/58) "*Sizi yeryüzünün halifeleri yapan, size verdiği nimetler hususunda denemek için kiminizi kiminizden üstün kılan odur.*" (el-En'am, 6/165) âyetini referans gösteren Maverdî, Müslüman devlet adamlarını Allah'ın yeryüzündeki vekili olarak nitelemiştir. Aynı âyetten hareketle Gazzâlî ise toplumsal düzenin tesisi için bir halifenin varlığını zaruri görürken, onun meşruiyetinin şeriata bağlı kalmakla sınırlı olduğunu vurgulamıştır (Gazzâlî, 1993). Bu ifadeden hareketle devlet adamının görevi sadece asayışı sağlamak değil, dinin muhafazasını sağlamak ve toplumu ahlaki yönden yönlendirmektir. Adaleti tesis eden, sünneti uygulayan, halkın hukukunu gözetken, dini referansları kendi çıkarına kullanmayan liderlerin devletin temellerini sağlamlaştıracağını ifade etmiştir (Maverdi, 2003). "*Sultan Allah'ın yeryüzündeki gölgesi gibidir, kim ona itaat ederse bana itaat etmiş olur, kim ona isyan ederse bana isyan etmiş olur.*" (Seâlibî, 1997) hadisini kendine referans alan Nizamülmülk ise devlet başkanının devlet adına karar alırken âlimlere, şûrâ heyetine danışması gerektiğini ve devlet yönetiminde istişarenin (şûrâ) önemi (Nizamülmülk, 1987). Devlet başkanının dini ihmal etmeden görevini yapması gerekir. Eğer devlet adamı görevini yaparken dini geri plana atarsa onu destekleyen halkta muhaliflerle birlikte hareket eder. Bu durumda devleti ve devlet başkanını zorda bırakır (Maverdi, 2003). Din ve devlet birbirini tamamlayan kurumlardır. Biri olmadan diğeri eksik kalır. Yani halife dini, sultan ise devleti temsil eden ikiz kardeşlerdir. Devlet bir bina ise din o binanın temelidir (Gazali, 2005).

Modern dönemde ise devlet yönetimi tekrardan şekillendirilmiştir. Devletin dini ve ilahi kaynakları yerini akıl, kanun, sözleşmeler, halkın iradesine ve dünyevî normlara bırakmıştır. Hobbes'un *Leviathan* adlı eserinde devlet, bireylerin kaostan, anarşiden korunmak için kendi iradesiyle yetkilerini egemen otoriteye devretmesiyle oluşur (Hobbes, 2021). Hobbes'ın bu açıklamasına göre devlet içindeki düzeni dinî normlar değil bireylerin akıl yoluyla buldukları kanunlar belirlemektedir. Locke ve Rousseau devlet yöneticilerinin görev yetkilerinin sınırlandırılması ve bireysel hakların güvencesi altına alınması düzeni sağlayan temel birleşendir (Weber, 2020). Modern devlet anlayışı, Weber'e göre belirli bir toprak parçası üzerinde meşru şiddet tekeline sahip olan rasyonel-bürokratik bir organizasyondur. Bu yapı, seküler bir meşruiyet zemini üzerine inşa edilir. Laiklik, modern devletin temel sütunlarından kaidelerinden biridir. Bu anlayışa göre dini otorite ile siyasi devlet otoritesi birbirinden ayrılmalıdır. Devlet, insanların akıl yolu ile oluşturduğu kanunlarla ve normlar ile yönetilmeli ve tüm bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almalıdır (Weber, 2020).

3. Devletin Görev Yetkileri

Devlet, Müslümanların İslâmî kaideler üzerine yaşamak için teşkilatlanarak güçlendiği şer'î tüzel kişiliğin adıdır. İslâm devlet anlayışının temel gayesinin ilah-i kelimetullahın yayılması ve yüceltilmesi olduğu düşünüldüğünde devlet amaç değil araçtır. Buradan hareketle devlet insanlara hizmet götüren, yöneticide halka hizmet eden kişidir (Âdem 2016). Nitekim Hz. Peygamber bir hadisinde "*Bir kaome hizmet eden kimse, (ecir ve mükâfâta nâiliyet bakımından) onların en büyüğü, efendisidir.*" (Deylemî (Deylemî) buyurarak, devletin ve yöneticinin asıl görevinin insanlara hizmet olduğunu vurgulamıştır.

İslâm açısından devlet neden önemlidir? Hz. Peygamber bir hadisinde "*Üç kişi yolculuğa çıkarlarsa, aralarından birini başkan seçsinler!*" (Davud, 2021) hadisinden hareketle birlikte yaşayan insanların bireysel hareket etmemesi gerektiğini vurgulamış ve bir yöneticiye ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Devlete ihtiyaç duyulması bireysel hareket etmeyi kısıtlamanın yanında Allah için toplumu ayakta tutacak, halka yön verecek, suç işleyenleri cezalandıracak, zekâtları devlet eli ile toplayıp, memleketi düşman saldırısına karşı koruyacak teşkilatlı bir yapıya ihtiyaç vardır. Bu da ancak teşkilatlanmış bir devletle gerçekleştirilir.

Müslüman devlet başkanı Allah'ın yeryüzündeki vekilidir. Devletin görevleri aynı zamanda devlet başbakanın görevi sayılmaktadır. Devlet başkanı doğru ve sağlam bir yönetim anlayışı belirleyerek öncelikle halk arasında devletin kurallarını kalıcı şekilde temellendirmesi ve bu temellerinin köklü ve sıhhatli atılması gerekir (Maverdi, 2003). Bundan dolayı devletin ve devlet başkanının dini hususlarda yerine getirmesi gereken birden çok görevi bulunmaktadır. Bu görevleri şu şeklide sıralayabiliriz:

- ✓ İslâm devleti İslâm kaideleri üzerine kurulmalıdır.
- ✓ İslâm şîârlarını koruyup kollamalıdır.
- ✓ Halkı iyiliğe yönlendirip kötülükten uzak tutmalıdır.
- ✓ Eğitim öğretimde fırsat eşitliği sağlamalı ve dini eğitim ve öğretim yapmalıdır.
- ✓ Müslümanlar arasında bölünmeyi, ayrışmayı engellemeli ve birlik içinde yaşayacak nizamı sağlamalıdır.
- ✓ Hadleri uygulamalıdır.
- ✓ Rüşvet ve karaborsacılığı önlemelidir.
- ✓ İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
- ✓ İnsanların can, mal, namusunu korumalı; fikir, vicdan ve din özgürlüğü sağlamalıdır.
- ✓ Herkes için adil bir düzen kurup adaleti tesis etmelidir.
- ✓ Halk arasında fırsat eşitliği sağlamalıdır.
- ✓ Zekât ve vergi gibi mali konularda halka zulmetmemelidir.
- ✓ Sosyal devlet anlayışı kapsamında sağlık, eğitim, imar işleri, yardıma ihtiyacı olanlara yardım yapmalıdır.
- ✓ Ezanın okunmasını sağlamalı, Cuma ve Bayram namazlarının toplu halde kılınması sağlamalı, Oruç tutanların tepkiye maruz kalmasını engellemeli, hâc ibadetlerinin yönetimini sağlamalı ve dini sembollerini korumalıdır.
- Devlet başkanı da dâhil herkes yargılanabilir.

- İnsan sağlığını doğrudan veya dolaylı etkileyen her türlü yiyecek ve içecek üretimini kontrol ederek gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.
- İslâm şîârlarını koruyup kollamalıdır (Karaman 2019). İslâm devletleri güven üzerine kurulmuştur. Bunda dolayı idareci, halkın güvenini almalı ve yetkilerini kullanırken güven duygusunu kaybetmeden hukuku uygun olarak kullanmalıdır.

4. İslâm Şîârlarının Devlet Eliyle Yürütülmesi

Din, bireyin manevi hayatının ve toplumsal yapı taşlarından birini teşkil etmektedir. İslâm dini, bireylerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yerine getirmesi gereken ibadetleri, halk nezdinde ve kamusal alanda Müslüman bireyler için dini şîârları barındırmaktadır. Dinî ibadetler bireyin Allah'a olan kulluk vazifesini yerine getirmesini sağlarken İslâm şîârları ise toplum içinde dini kimliği görünür hale getiren sembolleri içinde barındırır.

Zekâtın, İslâm dininin beş temel esasından biridir. İmkânı olan kişilerin toplumun ihtiyaç sahipleriyle malının bir kısmını paylaşmasıdır. Kur'an'da "*Ürün verdikleri zaman onların ürününden yiyin; mahsulün biçilip toplandığı gün fakirlerin hakkını verin.*" (el-En'am, 6/141), "*Onların mallarından sadaka al; bununla onları temizler, arıtıp yüceltirsin.*" (et- Tevbe, 9/103) âyetlerinde zekât hakkında doğrudan hükümler yer almaktadır. İslâm devlet başkanının görevi zekât memurları görevlendirerek Müslüman zenginlerden zekâtı toplayıp Tevbe suresi 9/60. âyette belirtilen sınıflara dağıtmaktır. İslâm devlet başkanının ve İslâmî bir devletin bulunmaması halinde zengin olan kişilerin malının belli bir kısmını zekât olarak fakirlere kendilerinin vermesi gerekir. Hz. Peygamber kendi döneminde zekâtın toplanması için memurlar tayin etmiş ve bu uygulama dört halife döneminde de devam etmiştir. Ancak kabileler Hz. Peygamberin ölümünden sonra zekât vermek istemeyince Hz. Ebubekir bu kabilelere karşı Ridde Savaşını gerçekleştirerek zekâtın toplanmasını sağlamıştır (İbn S'ad, 2014). Sonraki dönemlerde ise fiilen İslâm devleti bulunmadığı için zekâtın bireyin gönlüne bırakılacağı ve devlet eliyle toplanmasının uygun olmadığı anlayışı hâkim olmuştur. Ancak insanların gönlüne bırakılan bu ibadet bazı haksızlıkları doğurabileceğinden kamusal bir takibi olması gerekliliğini savunan gruplar da olmuştur (Dihlevî, 2020). Ülkemizde ise bu ibadet insanların isteğine bırakılmıştır. Devlet eliyle zekât ibadetini yapmak isteyenler için zekâtı Diyanet İşleri Başkanlığının toplanmasında bir beis görülmemiştir.

5. Devletin Şîârların Uygulanmaması Durumunda Alması Gereken Tedbirler

İslâm hukuk sisteminde yaptırımlar, ibadet, muamelat (muameleler) ve ahlakî kuralların, emir ve yasakların uygulanmasını sağlamak, toplumu ve bireyi islah ederek bireyin dünyevî ve uhrevî hayatını kurtarmak için kişilerin özendirilmesi ve caydırılması amacı ile uygulanmıştır (Akbulut, 2003). Suç ve cezaya konu olan kısımlar İslâm hukukunda ukûbat (bir şeyin bedeli ve karşılığı- ceza) başlığı altında işlenmiştir.

İslâm dininin temel kaynağı olan Kur'an ve Hz. Peygamber'in sünneti İslâmî yaptırımların ve hukukun da birincil kaynağıdır. Bu konuda Kur'an "*Gerçek şudur ki; kim bir kötülük yaparsa onun cezasını görecektir ve Allah'tan başka da ne bir dost bulabilecek ne de bir yardımcı.*" (en-Nisâ, 4/123) âyeti ile asıl kaynak olduğunu göstermiştir. İslâm hukuku üzerine çalışma yapan âlimler ise Kur'an ve sünnette olan hükümlerin günlük hayata uygulanması hususunda hukuki yorum ve ayrıntıları geliştirerek yaşadıkları dönemin sorunlarına göre çözmeye çaba sarf etmişlerdir. Bu bağlamda İslâm ceza hukukunun kökleşmiş yapısı Kur'an, sünnet ve içtihat olmak üzere üç kaynaktan meydan gelmiştir. Kur'an ve Sünnetin ortaya koyduğu esaslar akıl, din, can, namus ve malın korunmasını; bireylerin şahsi hakları ve toplumsal haklarının bir kurallar silsilesi içinde gözetilmesini amaçlar (Bardakoğlu, 2003).

İslâm hukukunda uygulanan yaptırımlar farklı ayrımlara tabi tutulmuştur. Uygulanan yaptırımlar insanın hayatını, beden, şahsiyet, mal varlığı ve kişinin temel haklarını ve hürriyetini kapsamaktadır. Buna bağlı olarak suçun direkt karşılığı olan cezalara asli, suçun direk karşılığı olmayan yaptırımlara ise bedel cezası veya ek ceza denmiştir. Ceza vermekte yükümlü olan kadı işlenen suçun içeriğine bakarak bu yaptırımları uygular.

İslâm dininde Allah'a, peygambere, Kur'an'a ve dini sembollere hakaret etmek suç kabul edilir. Haşr suresinde "Kim Allah'a karşı çıkarsa, bilsin ki Allah'ın cezası çok şiddetlidir." (el Haşr, 59/4) ve Kehf suresindeki "İşte inkâr etmeleri, âyetlerimi ve peygamberlerimi alaya almaları sebebiyle onların cezası cehennemdir!" (Kehf, 18/106) âyetlerinde İlahi emirlere ve peygambere karşı gelmek suç sayılmakta ve bu suçu işleyenlerin ahirette cehennem ile cezalandırılacakları vurgulanmıştır. Ancak suç sayılan bu fiillerin dünyadaki cezası hakkında bir bilgi verilmemiştir.

İslâm fakihleri ise şîârların bazılarına karşı yapılan ve suç sayılan davranışlar bir Müslüman tarafından yapılmışsa suçu işleyen kişiyi mürted (dinden çıkan) kapsamında değerlendirilmiştir. Bu suçu işleyenlere karşı en ağır cezaları öngörmüşlerdir. Hanefi, Şafi ve Hanbelî mezheplerine göre tövbe etse bile idam yaptırımını uygulanır (Dımaşkî 1983).

Ebû Bekir İbn Münzir (ö. 318/930), Ebû Bekir el-Fârisî (ö. 350/961) Ebû Süleyman Hattâbî (ö. 388/998), Kâdî İyâz (ö. 544/1149), İbn Teymiyye (ö. 728/1328) ve Sübkî (ö. 756/1355) gibi tüm İslâm fakihleri Hz. Muhammed'e hakaret edenlerin cezasının ölümle cezalandırılması hususunda hemfikir olmuşlardır. Kadı İyâz, bir Müslüman'ın Hz. Peygambere hakaret etmesi durumunda kişinin öldürülmesi gerektiğini, sahabeden kendi dönemine kadar tüm âlimlerin bu konuda hemfikir olduğunu belirtmiştir (Yıldız, 2018). Ebû Süleyman el-Hattâbî'nin aktardığına göre bir zimmî (Müslüman olmayan biri) Hz. Peygambere hakaret ederse müslüman olmadığı takdirde öldürüleceğini nakletmiştir. Ölüm cezası konusunda İmâm Ahmed bin Hanbel ve İmâm Şâfiî de diğer âlimler gibi ölüm cezasının uygulanmasından yana fikir beyan etmişlerdir.

İmâm Ebû Hanife Numân bin Sâbit ise Hz. Peygamber'e saygısızlık yapan gayrimüslime ölüm cezası uygulanmaz, onlar zaten İslâm dinini getirdiklerini kabul etmemişlerdir. Tahâvî, (ö. 321/933) *Muhtasar* isimli kitabında Müslüman olmayan bir birey Hz. Peygamber'e hakaret etmesi durumunda uyarılacağı ve ülkeden çıkarılmayacağını, Hz. Muhammed'e karşı edep dışı söylemlerde bulunmaması gerektiği konusunda uyarılacağı, hakaretin tekrarında ise ölüm cezasının uygulanmayıp te'dip (yola getirilme) edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. İbn-i Teymiyye Hanefî mezhebinde siyaseten ölüm cezası uygulamasının olduğunu, buna göre devlet başkanının uygun bulması durumunda suçluya ölüm cezası verebileceğini belirtmektedir (Ezdî, 1986).

Kur'an-ı Kerîm'in kasıtlı olarak yakılması, yırtılması veya aşağılanması, İslâm hukukunda ağır suçlardan biri olarak kabul edilir. Bazı İslâm hukukçularına göre bu suç, dinden çıkma anlamına geldiği için mürtedlik hükmüne tabi tutulur ve ölüm cezası gerektirir. Daha hafif vakalarda ise tazir cezaları (hâkimin belirlediği cezalar) uygulanabilir (Kâsânî, 2005).

Bakara suresinde "Allah'ın mescitlerinde O'nun isminin anılmasını yasak eden ve oraların yıkılmasına çalışan kimseden daha zalim kim vardır?" (el-Bakara, 2/114) âyetinden hareketle Harem-i Şerif, cami, mescit gibi yerler için İslâm, ibadet özgürlüğünün sağlanması ve ibadetgâhlara karşı saldırıların son bulması için gerektiğinde savaşıma hak tanımıştır (Karadavî, 2001). Harem-i Şerif'e harp etmek için giren kimse orada öldürülür. Ancak kişi Müslüman olmayı seçerse tövbe eder ve öldürülmez (İbn Abidin, 1983).

Hanefî mezhebine göre Kâbe'ye saygısızlık ya da saldırı olursa niyete dayalı bir sistem benimsediğinden, Kâbe'ye hakaret eden kişinin niyeti araştırılır. Eğer hakaret bilinçli ve dini küçümseyici niyetle yapılmışsa, bu kişi mürted kabul edilir ve irtidad (dinden dönme) hükümleri uygulanır. Bu durumda devlet, kişiyi üç gün süre ile tövbe etmeye davet eder. Hakaret eden kişi tövbe etmezse ölüm cezası uygulanabilir (Serahsî, 1983). Ayrıca Hanefi mezhebine göre Kâbe'ye karşı saygısızlık fiili kamuya açık alanda ve kasten yapılırsa tâzir cezası (dövme, hapis, sürgün gibi devletçe belirlenen ceza türleri) uygulanır. Hakaret eden kişi Kâbe'nin zarar görmesine neden olursa zararın karşılığı tazmin edilerek cezası uygulanır (Kâsânî, 1982). Şafiî mezhebinde dini şîârlara saygısızlık imanla bağdaşmamaktadır. Bundan dolayı Kâbe'ye saygısızlık eden kişi mürted sayılmıştır. Cezası devlet eliyle infaz - katl görülmüştür. Ancak kişi samimi bir şekilde tövbe ederse, duygusal çöküntüde olduğunu ve cahillikten kaynaklı olarak yaptığını ifade ederse ölüm cezası düşebilir (Nevevî, 2000). Maliki mezhebinde ise Beytül Haram'a yapılan suçlar ağır suç olarak kabul edilmiş ve mürtedlik hükümlerinin uygulanması uygun görülmüştür (Derdîr, 1997). Hanbelî mezhebi de Kâbe'ye karşı yapılan saygısızlığı küfür saymış ve fiilin sahibi mürted kabul etmiştir. Cezasının da tövbe etse bile düşmeyeceğini belirtmişlerdir (Kudâme, 1985).

Molla Hüsrev'de kutsal mekânlara saldırılmasını büyük günah olarak görmüştür. Saldıran kişi Müslüman ise mürted (dinden çıkan)dir. İslâm hukukunda bu suç, mala zarar verme kapsamında değerlendirilir ve suçlunun, ibadethanelere verdiği zararı tazmin etmesi gereklidir. Eğer saldırı kasıtlı ve din karşıtı olarak yapıp zarar vermek niyetinde ise mürtedlik suçuyla yargılanır. Mürdetlik suçunda kişiye ölüm cezasına kadar cezalar verilir (Hüsrev, 2024).

İslâm hukukunda; ezan, namaz, tesettüre hakaret, dini sembollere saygısızlık kapsamında değerlendirilir. Nitekim *"Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle evlerinden dışarı çıktıkları zaman dış örtülerini üzerlerine alsınlar."* (el-Ahzab 33/59) âyetinde Müslüman kadınların kapanması emredilmiştir. Hanefî ve Şâfi mezheplerine göre ezan, namaz, tesettüre hakaret suç kabul edilmiş ve bu suçu işleyenler mürted sayılmıştır. Cezaları da suçun işlevine göre uygulanması ve gerekirse erkek ise ölüm kadın ise hapis şeklinde uygulanması uygun görülmüştür (Serahsî, 1993). Mâliki ve Hanbelî mezhebine göre bu şîârlara karşı yapılan sembolik hakaretler küfür kabul edilmiş, cezası ise suçun büyüklüğüne göre infaz, caydırıcı kamu cezası ya da tâzir cezası uygun görülmüştür (Kudâma, 1985; Derdîr, 1997). Karadâvî, bu konuda hüküm verirken farz olup olmadığına bakmıştır. Farz olan bir ibadetin yasaklanmasının caiz olmadığını belirtmiştir. Laik sistemle yönetilen devletlerin İslâm dışındaki dinlere gösterdiği saygıyı İslâm'a da göstermesi gerektiğini vurgulamıştır (Karadavi, 2001). Kadınların inancına bağlı olarak kapanmasında yasaklayıcı bir metotla tesettüre karşı gelmek ve hakaret etmek İslâm'ın emir ve yasaklarına karşı gelmek olarak görülmüştür. İmam Ebû Hanîfe ve İmam Şâfi bu tür eylemlerde tâzir cezası gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak tâzir cezası uygulanırken yaptırımların içinde yer alan hapis, sürgün gerekirse daha ağır yaptırımlar hüküm verenin suça göre en uygun cezayı vermesine hak tanımıştır (Zuhaylî, 2000).

Hayrettin Karaman'a göre ise ezan, mescit, tesettür, Kur'an gibi şâirullaha yönelik saldırıları bireye, Allah'a ve ümmete meydan okuma olarak değerlendirmiştir. Bundan dolayı bu tür eylemlerde sadece ahlaki kınama değil, hukuki müeyyidenin de gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu sembollere karşı yapılan menfi eylemlerin cezasını eylemin türüne göre İslam hukukunda yer alan ibret, tazir ve mürdet cezası uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Laik sistemlerde ise bu tür eylemlerin ifade özgürlüğü altında değerlendirilmesinin yanlış olduğunu vurgulamıştır. Karaman: "Toplumun inançlarıyla alay etmek, kin ve nefreti körüklemek, kamu düzenini bozar; bu durumda devletin müdahalesi meşrudur." İfadesi ile devletin bu şîârlar için gerekli tedbirleri alması gerektiğini vurgulamıştır (Karaman, 1998)

AİHM, 2004 yılında Leyla Şahin'in İstanbul Üniversitesine karşı açmış olduğu davada nihai kararını ve yaklaşımını ortaya koymuştur. Başvurucu Leyla Şahin, İstanbul Üniversitesi'nde tıp fakültesi öğrencisiyken başörtüsü taktığı gerekçesiyle sınavlara ve derslere alınmamış, disiplin cezası almıştır. Bunun üzerine iç hukuk yollarını tükettikten sonra AİHM'ye başvurmuştur. AİHM, almış olduğu kararla Türkiye'nin laiklik ilkesini ve üniversitelerde kamu düzenini koruma amacını gözeterek yaptığı uygulamaların, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesinde güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğünü ihlal etmediğine karar vermiştir. Açıklamanın devamında AİHM, laik devlet yapısının korunması, toplumsal barışın sağlanması ve kadınlar üzerindeki potansiyel baskıların önlenmesi gibi gerekçelerle başörtüsü yasağının meşru ve demokratik toplumda gerekli olduğuna hükmetmiştir (AİHM2005).

İslâm hukukuna göre dini şîârlara saygı esastır. Günümüz hukuk sisteminde de dini değer ve sembollere hakaret suç sayılmıştır. Dinî sembollere karşı yapılan saygısızlıklar TCK'nin 125. Maddesi ve 5232 maddesince hakaret fiilleri suç sayılmış ve bu suçlar ilgili maddelere göre değerlendirilip yaptırımların uygulanması esas alınmıştır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 9. Maddesinde:

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir." yer alan hükümler çerçevesinde 1982 Anayasasının 24. Maddesince "Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. "göre TCK'de düzenlenmiştir. Bu bağlamda 765 sayılı TCK'nin aksine 5237 sayılı TCK'de "din hürriyeti aleyhine suçlar" başlıklı bir bölüm yer almamaktadır. 5237 sayılı TCK'de şerefe karşı suçlar (m.125/3-c), malvarlığına karşı suçlar (m.153) ve

kamu barışına karşı suçlar (m.216/3) bölümlerinde din suçlarına yer verilmiştir (Artuk, vd., 2014) Bu maddeler bağlamında dini değer ve sembolleri aşağılama suçunun yaptırımı altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ön görmektedir. Suçun işlenişine göre hâkim 218. madde uyarınca cezaları dokuz aydan on sekiz aya çıkarabilir. Cezaların uygulanmasının TCK m.50/1-a uyarınca ya da CMK m.231' e göre değerlendirilerek cezaların ertelenebilir ya da para cezasına dönüştürülebilir (Artuk vd., 2014).

Sonuç

İslâm âlimlerinin büyük bir kısmı İslâm'ın şîârları sayılan Kur'an, peygamber, namaz, ezan, tesettür, Kâbe, cami, mescit ve diğer dini sembollere karşı saygısızlığın dinden çıkmaya neden olduğunu savunmuşlardır. Dini değerlere hakaret eden Müslümanın hükmü, dinden çıkan mürtedin hükmü ile aynı görülmüştür. Özellikle ön planda olan Kur'an, peygamber, Kâbe, tesettür, cami gibi konularda hakaret vukû bulmuşsa âlimlere göre bu kişi ölüm cezasıyla cezalandırılır. Eğer hakaretleri yapan kişi zımmi ise hakaretleri kendi dinlerine meşru sayıldığı için tâzir cezası uygulanır. İslâm fakihlerine göre zımmi olan kişi işlediği suça göre zimmet ya da ölüm cezası verilir. Özellikle Kur'an, peygamber, Kâbe konularında ölüm cezası ister Müslüman ister zımmi olsun uygulanmıştır.

Modern hukuk ise hangi din ya da inanışa mensup olursa olsun sembollerin korunmasını öngörmüş ve bunlara yönelik hakaret veya saldırıları suç saymıştır. İslâm hukukunda şîârların korunması konusunda ağır yaptırımlar ön görülse de modern hukuk sisteminde ise dini inançları özgürce yaşamayı bir hak saymış ve lâiklik ilkesi doğrultusunda toplumsal uzlaşmayı hedeflemiştir. Münferit gerçekleşen hadiselerde ise suçun kapsamına göre cezalar ön görmüştür. Eğer yapılan davranışlar bilinçli ve taksirli ise yaptırımlarda artırımlar uygulanması esas alınmıştır.

İslâm şîârlarının devlet eliyle uygulanması hususunda devlet, anayasal düzlemde din ve vicdan özgürlüğü ile laiklik ilkesi arasında denge kurması gerektirmektedir. Devlet, sembolik ibadet biçimlerinin (ezan, cuma namazı, başörtüsü gibi) kamu gücü ile icrası bağlamında yasal ve idari sorumluluklar almalıdır. Bu bağlamda, yapılması gereken sembollerin ve kamusal ritüellerin korunması konusunda pozitif yükümlülüklerin açıkça tanımlanması gerekmektedir. Devlet, sadece ibadet özgürlüğünü "koruyucu" değil, aynı zamanda "sınırlayıcı" bir aktör olarak görevlerini yerine getirmelidir. Özellikle zorunlu katılımın önüne geçilmesi ve dini uygulamaların kamu düzeni gerekçesiyle aşırı genişletilmemesi önemlidir. İdari kararlar ile cezai müeyyideler arasında orantılılık ilkesi titizlikle gözetilmeli; hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik sağlanmalıdır. İkinci olarak, anayasa hukuku bağlamında yapılacak reformlar, sembolik dinî uygulamaların yönetilmesinde kamu politikasına yön veren açık kurallar koymalıdır. Bu çerçeveler kapsamında devlet, kamusal alanda ve diğer alanlarda bireysel özgürlükle birlikte insanların inançlarını koruyarak dini değerler ile yasal düzenlemeler arasında sağlam bir denge tesis etmelidir.

Bu makalenin sınırlılığı, büyük ölçüde İslâm hukuk sisteminde şîârlara karşı yapılan saygısızlıkların cezası ve Türkiye'deki uygulamalar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu alanda yapılabilecek diğer çalışmalar ise şu şekilde olabilir: Şeriat ile yönetilen devletler ile laik devletlerin dini şîârlara karşı tutumları (Fransa, Almanya veya Endonezya gibi farklı laiklik anlayışlarına sahip ülkeler) değerlendirilerek konuya farklı bir bakış açısı kazandırılarak evrensel analizler yapılabilir. Ayrıca ceza hukuku bağlamında şîârların uygulanması ile bireysel özgürlüklerin sınırları arasındaki ilişki derinleştirilerek araştırılabilir.

Sonuç olarak, modern hukuk sisteminde ve İslâm hukukunda şîârların devlet eliyle uygulanması, yalnızca teknik bir kamu hizmeti değil; derin anayasal ve toplumsal sonuçlar doğuran bir hukuki sistemdir. Bu sistemin meşruiyeti, şeffaflık, hesap verebilirlik ve temel haklara saygı çerçevesinde yeniden tartışılmalı; bu bağlamda anayasal reform, yargısal denetim ve kamusal farkındalık süreçleri eş zamanlı olarak işletilmelidir. Bu hukuki sistemde normal bir insana yapılan hakaret davranış ile dini değerlere karşı yapılan davranışlar ayırt edilerek yaptırımlar toplumda infial uyandırmadan uygulanmalıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar, bu çalışmanın hazırlanması sürecinde hiçbir kişi veya kurumla çıkar çatışması içinde olmadığını beyan etmektedir. Ayrıca çalışma, herhangi bir mali kaynak veya sponsorluk desteği alınmaksızın bağımsız olarak yürütülmüştür.

Kaynakça

- Âdem, H. (2016). İslâm'da yönetim ve adalet anlayışı. *Yeni Fikir*, 7(17), 75–92.
- Akbulut, İ. (2003). İslâm hukukunda suçlar ve cezalar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(1), 163–175.
- Artuk, M. E., & Alşahin, M. E. (2014). Dini değerleri aşılama suçu (TCK m.216/3). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Dergisi*, 20(1), 989–992.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2005, 10 Kasım). *Leyla Şahin v. Turkey* (Application no. 44774/98). <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70956>
- Bardakoğlu, A. (1993). Ceza. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt 7, ss. 470–478). TDV Yayınları.
- Buhârî, M. b. İ. (1989). *el-Câmiu's-sahîh* (M. Sofuoğlu, Çev.). Ötüken Neşriyat.
- Buhârî, M. b. İ. (1992). *Sahîh-i Buhârî*. Sağlam Yayınevi.
- Derdîr, A. b. M. (1997). *eş-Şerhu'l-kebîr*. Dârü'l-Fikr.
- Deylemî, Ş. b. Ş. (1986). *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hitâb*. Dârül-Kütübî'l-İlmiyye.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (1965, 2 Temmuz). *Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun* (Kanun No. 633). Resmî Gazete (Sayı: 12038). <http://www.resmigazete.gov.tr>
- Dihlevî, Ş. V. (2020). *Hüccetullâhi'l-bâliğa* (M. Erdoğan, Çev.). İz Yayıncılık.
- Ebû Dâvûd, S. b. E. (2021). *Sünen-i Ebû Dâvûd*. Ocak Yayınları.
- Ebû Mansûr es-Seâlibî, A. b. M. (1997). *Adâbu'l-mülûk (Hükümdarlık sanatı)* (S. Aykut, Çev.). İnsan Yayınları.
- Gazzâlî, E. H. (1993). *el-Mustasfâ* (M. A. en-Nemlî, Haz.; Cilt 1). Dârü's-Selâm.
- Gazzâlî, E. H. (2005). *Kalplerin keşfi*. Semerkand Yayınları.
- Göle, N. (2008). *Modern mahrem: Medeniyet ve örtünme*. Metis Yayınları.
- Gürkan, S. L. (2010). Sünnet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt 38, ss. 155–157). TDV Yayınları.
- Hobbes, T. (2021). *Leviathan* (S. Lim, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- İbn Âbidîn, M. E. (1983). *Reddü'l-muhtâr ale'd-dürri'l-muhtâr* (A. Davutoğlu, Çev.). Şamil Yayınları.
- İbn Arabî, M. (2016). *Fütûhât-ı Mekkiyye ve Fusûsü'l-hikem*. Kabalıcı Yayınları.
- İbn Kudâme, M. b. A. (1985). *el-Muğni*. Dârü'l-Fikr.
- İbn Sa'd, M. (2014). *Kitâbü't-tabakâti'l-kebîr* (A. Demircan, Çev. Ed.). Siyer Yayınları.
- İbn Mâce, M. b. Y. (2024). *Sünen-i İbn Mâce*. Kitap Dünyası Yayınları.
- Karadavî, Y. (2001). *Çağdaş meselelere fetvalar* (V. Bulut, Çev.; Cilt 7). Ravza Yayınları.
- Karaman, H. (1998). Dinî değerlerin korunması ve hukukî yaptırımı. *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (6), 35–52.
- Karaman, H. (2019). *Ana hatlarıyla İslâm hukuku*. Ensar Neşriyat.
- Kâsânî, A. b. M. (1982). *Bedâiu's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'*. Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî.
- Kâsânî, A. b. M. (2005). *Bedâiu's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi' muhtasarı (İbadetler)* (M. M. Tamir, Çev.). Nobel Yayınevi.
- Kaya, K. (t.y.). *Türkiye'de din-devlet ilişkisi ve Diyanet İşleri Başkanlığı* [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Köktaş, M. E. (1997). *Din ve siyaset: Siyasal davranış ve dindarlık*. Vadi Yayınları.
- Kur'an yolu meali. (2025, 16 Ocak). <https://kuran.diyanet.gov.tr>
- Kutlu, S. (2005). İmam Mâturîdî'ye göre diyanet-siyaset ayrımı ve çağdaş tartışmalarla mukayesesi. *İslâmiyât Dergisi*, 8(2), 55–59.
- Mâverdî, E. H. (1987). *Teshîlü'n-nazar ve ta'cîlü'z-zafer fi ahlâki'l-melik ve siyâseti'l-mülk* (R. es-Seyyid, Çev.). Serüven Kitabevi.
- Mâverdî, E. H. (2003). *el-Ahkâmü's-sultâniyye*. Bedir Yayınları.

- Molla Hüsrev, M. b. F. (2024). *Mirkâtü'l-vusûl ilâ ilmi'l-usûl*. Alperen Kitabevi.
- Müslim b. H. (2020). *Sahîh-i Müslim* (M. Sofuoğlu, Çev.). Şifa Yayınevi.
- Nevevî, Y. b. Ş. (2000). *el-Mecmû' şerhu'l-mühezzeb*. Dârü'l-Fikr.
- Nizamülmülk. (1987). *Siyasetnâme (Siyeru'l-mülûk)* (N. Bayburtlugil, Çev.). Dergâh Yayınları.
- Nursî, S. (2005). *Risale-i Nur külliyatı*. Sözleryayınları.
- Özarslan, S. (2010). Dihlevî'ye göre İslâm'ın sembolleri/Şeâiri İslâm. *Bilimname*, 17(1), 229-250.
- Özvarlı, M. S. (2010). Şeâir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt 39, ss. 123-124). TDV Yayınları.
- Râzî, F. (2010). *Tefsir-i Kebir (Mefâtîhu'l-gayb)* (S. Yıldırım, S. Kılıç, & L. Cebeci, Çev.). Huzur Yayınevi.
- Serahsî, M. b. A. (1993). *el-Mebsût*. Dârü'l-Ma'rifa.
- Tahâvî, E. C. A. b. M. (1986). *el-Muhtasar*. Dâru İhyâi'l-Ulûm.
- Tirmizî, E. İ. M. b. İ. (1992). *Sünen-i Tirmizî*. Konya Kitapçılık.
- Weber, M. (2020). *Politika ve bilim* (T. Bora, Çev.). Heretik Yayıncılık.
- Yaşaroğlu, M. K. (2006). Namaz. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt 32, ss. 350-357). TDV Yayınları.
- Yazır, M. H. (1998). *Hak dini Kur'an dili* (Cilt 3). Çelik Şura Yayınları.
- Yıldız, H. B. (2018). Hz. Peygamber'e hakaretin cezası. *Usûl İslâm Araştırmaları*, (30), 133-159.
- Zuhaylî, V., & Atıyye, C. (2000). *Tecdidü'l-fikhi'l-İslâmî*. Dârü'l-Fikr.

Extended Abstract

In Islamic legal doctrine, the concept of the "symbol" refers to fundamental identity markers that distinguish the Muslim community from other faith groups, beyond merely providing visibility for the religion. Etymologically derived from roots meaning "to know, to perceive, and to signal," the symbol (*shî'ar*) encompasses every kind of sign in technical terms that points toward Allah's commands and prohibitions, and thus toward servitude to Him. These values, mentioned in the Holy Qur'an as the "symbols of Allah" (*shu'airullah*), appear in a total of four places across the chapters of Al-Baqarah, Al-Ma'idah, and Al-Hajj. These verses emphasize that the reverence shown to these symbols stems from the piety (*taqwa*) within hearts, placing these symbols at the center of both individual and social religiosity. As highlighted in the article, symbols represent at times the act of worship itself (such as Hajj or sacrifice), at times the places of worship (such as the Kaaba or Al-Masjid al-Haram), and at times religious practices (such as the Adhan or attire/hijab). Therefore, the symbol is a manifestation of the proclamation of Islam in the public sphere and the spatial-behavioral expression of the monotheistic worldview. In this study, Islamic symbols are subjected to a detailed classification based on their order of importance and areas of application. At the center of this classification lies the Holy Qur'an; for the Qur'an is the primary source of Islam and its greatest symbol. The respect shown to it is considered equivalent to the respect shown directly to Allah. The second fundamental symbol is the Prophet Muhammad; his personality, *sunnah*, and authority constitute the office of the propagation and representation of the religion. Thirdly, Prayer (*Salah*), the pinnacle of worship, is mentioned. Prayer is a social signifier in terms of being performed in congregation, as much as it is an individual's bond with the Creator. Among the spatial symbols, the Kaaba, the first temple on earth, stands at the forefront. The Kaaba is the qibla of Muslims and the physical projection of religious unity on earth. In addition, the "Adhan," which invites Muslims to prayer, and the "Minarets," which form the architectural identity of Islamic lands, are defined as the auditory and visual symbols of Islamic sovereignty. The study also states that practices such as hijab, circumcision, sacrifice, and Hajj are indispensable symbols that reinforce social belonging and construct the Muslim identity. In Islamic political theory, the reason for the existence of the state is the preservation of religion (*hirasat al-din*) and the administration of worldly affairs in accordance with these principles (*siyasat al-dunya*). In this context, symbols constitute the ground for the state's legitimacy. In the article, which references scholars such as Al-Ghazali and Nizam al-Mulk, it is emphasized that the state is not merely an apparatus for maintaining order, but also an institution that regulates the religious life of society. The most fundamental duty of the state is to build an environment where the people can freely and completely fulfill their religious symbols. While in the modern secular state understanding this situation is evaluated within the scope of freedom of religion and conscience, in classical Islamic law, this is a direct executive duty of the state. That is, the state is obliged to organize the recitation of the Adhan and the collective performance of Friday and Eid prayers, and to supervise the continuity of these practices. The state's responsibility toward symbols is shaped by the principle of "enjoining what is good and forbidding what is evil" (*al-amr bi'l-ma'ruf wa'l-nahy 'an al-munkar*). The article presents the collection and distribution of zakat by the state, the safe conduct of the Hajj organization, and the construction of mosques as practical reflections of this principle. In Islamic law, if the people of a settlement collectively refuse to recite the Adhan or perform prayer, the state has the right to apply sanctions against that community. This proves that symbols are not merely an individual preference but a part of public law. The "Ridda Wars," conducted by Abu Bakr against tribes that refused to pay zakat, is the most concrete historical example confirming the state's highest level of sanctioning authority regarding the protection of symbols. One of the crucial parts of the study consists of the sanctions the state applies in cases of attacks on or neglect of symbols. In Islamic criminal law (*uqubat*), any kind of insult, disparagement, or physical attack directed at Allah, the Prophet, the Holy Qur'an, or sacred symbols like the Kaaba is accepted among the gravest crimes. The majority of the imams of the schools of law (Abu Hanifa, Shafi'i, Malik, Ahmad b. Hanbal) evaluated such actions within the scope of "apostasy" (*riddah*) or "heresy" (*zindandah*) and envisaged severe sanctions, up to the death penalty, due to the disruption of the spiritual security of society. Especially the act of insulting the Prophet (*shatm al-rasul*) has been characterized as an attack on both the right of Allah and the sanctity of society, and a broad consensus has been formed among jurists on this issue. Furthermore, the attitudes of non-Muslim subjects (*dhimmis*) toward Islamic symbols have also been placed within a legal framework. While the freedom of *dhimmis* to practice their own beliefs is protected, if they publicly disparage Islamic symbols or attack the sanctities of Muslims, a violation of the pact of protection (*dhimmah*) comes into play. In this case, the perpetrator is disciplined through *tazir* punishments (imprisonment, exile, or warning). For behaviors that do not contain a direct attack on symbols but constitute a lack of reverence, *tazir* punishments, which are left to the discretion of the judge, are applied. The primary goal of these sanctions is not to interfere with the individual's sphere of belief, but to protect the inviolability of the symbols, which are the cornerstones of social order. The article argues that the necessity of protecting Islamic symbols also has a counterpart in today's modern legal systems. In the case of Turkey, Article 216/3 of the Turkish Penal Code provides for the punishment of persons who publicly disparage religious values due to their potential to disrupt public peace. This shows that religious symbols are not only the subject of theology but also essential elements of public order and social peace. As seen in the decisions of the European Court of Human Rights (ECHR), states have a "margin of appreciation" to make regulations regarding the use or protection of religious symbols in order to protect social peace. In conclusion; Islamic symbols are inviolable values that represent the soul and identity of the Muslim society. The protection and preservation of these values by the state are of vital importance for the establishment of justice and the continuation of social unity. The state must create the necessary legal ground for the safety of religious life by undertaking both an encouraging (promotion and organization) and a protective (sanction and supervision) role for these symbols.